

OLIV TA'LIM IMIDJINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK YONDASHUVNING AHAMIYATI

Yo'ldosheva Gulhayyo Valiqulovna

NDPI doktoranti

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada oliy ta'lim muassasalarining imidjini oshirishga xizmat qiluvchi omillardan biri innovatsion pedagogik yondashuvning, pedagogning o'rni va ahamiyati haqida ma'lumotlar beriladi.

Kalit so'zlar: Innovatsion pedagogik yondashuv, innovatsion ta'lim muhiti, innovatsiya turlari.

KIRISH

Oliy ta'limda sifatli o'qitish xalqaro miqyosda tobora ortib bormoqda va pedagogik innovatsiyalar sifatli o'qitishning muhim tuzilmasi sifatida qaralmoqda. Pedagogik innovatsiyalarning harakatlantiruvchi omillari 21-asr ko'nikmalari va tushunchalariga bo'lgan ehtiyoj, talabalarning demografiyasi va imkoniyatlarini kengaytirish, texnologik yutuqlar va oliy ta'limda o'qitishga burilishdir. Innovatsion pedagogikaning ta'rifi adabiyotda tez-tez uchraydigan muammo va ushbu maqolaning asosiy yo'nalishidir. Yangi Zelandiya universitetida o'qitish va o'rganishga innovatsion yondashuvlarni o'rganishdan foydalanib, yangilik, foyda va talabalar natijalarining ustun mavzulari ishchi ta'rifni ishlab chiqish uchun muhokama qilinadi. Nutqlar va ta'riflarda yetishmayotgan narsa - bu pedagogik innovatsiya deb hisoblangan narsalarga kontekstning ta'sirini o'ziga xos ko'rib chiqishdir. Shularni hisobga olgan holda mualliflar oliy ta'limdagi pedagogik innovatsiyaning favqulodda ta'rifini taklif qilishadi.

ASOSIY QISM

Innovatsion pedagogik yondashuv nima? Ushbu pedagogik yondashuv o'quvchilarning hayotiy tajribalaridan mazmunli auditoriyadagi mashg'ulotlarni yaratish, olingan bilimlardan uzoqlashish uchun konstruktiv tanqid va o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirishga undaydi. Bu yondashuv, shuningdek, faol o'qituvchi ishlashiga bog'liq. Avvalo, pedagog talabalar uchun innovatsion ta'lim muhitini yaratib olishi zarur. Misol uchun,

Nazariy o'rganishdan ko'ra amaliy o'rganishga ko'proq e'tibor berish ...

Tafakkurning o'zgarishi. ...

O'z-o'zini baholash. ...

Ochiq savollarga joy ajratish. ...

O'quvchilarda muammo izlash va yechish ko'nikmalarini shakllantirish

O'zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan oliy ta'lim sohasi bo'yicha o'rta qo'yilayotgan vazifalarni bajarish ko'p jihatdan o'qituvchi shaxsiga bog'liq [Mirziyoyev, 2017: 47]. O'qituvchilik sharaflilik, lekin juda murakkab kasbdir. Bozor iqtisodiyotiga o'tish sharoitida ta'lim-tarbiyadan ko'zda tutilayotgan maqsadga erishish, talabalarning xilma xil faoliyatini uyushtirish, ularni bilimli, odobli, e'tiqodli, mehnatkash, ishbilarmon, barkamol

inson qilib o'stirish o'qituvchi zimmasiga yuklatilgan. Xalqimizning kelajagi, O'zbekistonning istiqboli ko'p jihatdan o'qituvchiga, uning saviyasi, tayyorgarligi, fidoyiligiga, yosh avlodni o'qitish va tarbiyalash ishiga bo'lgan munosabatiga bog'liq. Yaxshi o'qituvchi bo'lish uchun pedagogik nazariyani egallashning o'zigina yetarli emas. Chunki pedagogik nazariyada bolalarni o'qitish va tarbiyalash haqida umumiy qonun-qoidalar, tamoyillar, umumlashtirilgan metodik g'oyalar bayon etiladi, talabalarning yosh va individual xususiyatlarini e'tiborga olish ta'kidlanadi [Mirziyoyev, 2017: 485].

Ma'lumki, didaktikaning predmetini o'rgatish, o'rganish ta'lim mazmunini tashkil qiladi. Bunda ishtirok etayotgan uchta komponent bir-birlari bilan shunday uzviy aloqadagi, ulardan birini e'tibordan chetda qoldirish mumkin emas. Xo'sh, nimani nimadan boshlash kerak? Ishni o'rganish yoki o'rgatishdan boshlasak, tabiiy ravishda savol tug'iladi: nimani (qanday mazmundagi o'quv materialini) o'rganmoqchisiz yoki o'rgatmoqchisiz? O'rgatish ham, o'rganish ham asosiy maqsadga yo'naltirilgan ta'lim ob'ekti va oxirgi natija mahsuli bo'lmish ta'lim mazmuniga bog'liq. Har xil mazmun uni o'zlashtirishning o'ziga xos usullari bilan farq qilganligi uchun o'rganishning qanday bo'lishi uning mazmuniga bog'liq, bu esa o'rganishni tashkil etuvchi o'rgatuvchiga bog'liq. Shunday qilib, didaktik tafakkur - bu o'rganish, o'rgatish va ta'lim mazmunining doimiy aloqalari, munosabatlarini izlash, aniqlash demakdir.

O'qituvchi o'quvchini faollashtiradigan, o'zi va o'rganuvchi uchun qulay bo'lgan yo'llarni, usul va uslublarni, o'qitish shakllari, metod va vositalarni izlaydi, ularni takomillashtiradi. Shu boisdan ham «pedagogik texnologiya», «didaktik texnologiya», «ta'lim texnologiyasi» atamaları qatoridan «pedagogik innovatsiyalar» atamasi ham mustahkam o'rin olmoqda.

Yuqorida sanab o'tilgan tarzda o'rgatish, o'rganishda ta'lim mazmuni asosiy o'rin tutadi. Shuning uchun ham, o'z oldimizga Davlat ta'lim standartlarini yaratish birinchi galdagi vazifa qilib qo'yildi. Bu vazifaning uddasidan chiqdik. Davlat ta'lim standartlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan tasdiqlanib, har bir ta'lim muassasalariga, har bir o'quvchiga yetkazildi. Endigi vazifa shu standartlarni tezroq hayotga tatbiq etish mexanizmini yaratishdan iborat.

Biroq, e'tirof qilish kerakki, hali Respublikamizda yangi pedagogik texnologiyalarni, ta'lim innovatsiyalarini to'plash, ular ichidan faoliyatimizda eng ko'p samara beradiganlarini tanlash, tajriba-sinovdan o'tkazish va qo'llash- joriy etishni yo'lga qo'yadigan tizim (mexanizm) shakllantirilmagan edi.

«Ta'lim to'g'risida»gi Qonun, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» talablari asosida ishlab chiqilgan umumiy ta'lim fanlari bo'yicha Davlat ta'lim standartlari ishlab chiqilib, bosqichma-bosqich amalga oshirishga kirishilgandan keyin bu sohadagi ishlarni aniq bir tizimga solish, qo'llab - quvvatlash, yangiliklarni joriy etishga yetarli shart-sharoitlar yaratadigan tuzilmalarga bo'lgan ehtiyoj yaqqol ko'zga tashlandi.

Chunki, Davlat ta'lim standartlari o'quvchilar bilimiga qo'yiladigan majburiy minimal daraja bo'lib, davr o'quvchilarga ta'lim standartlari darajasi talablaridan oshirib bilim, iqtidor va ko'nikmalar berishni taqozo etadi. Bu masalani ijobiy hal qilish ilg'or tajribalar,

yangi pedagogik texnologiyalarni izlash, ularning didaktik imkoniyatlarini sinab ko'rgan holda amaliyotga tatbiq etishga bo'lgan hayotiy ehtiyojni oshirib yubordi.

Bundan kelib chiqadigan amaliy hulosa - ilg'or ta'limiy yangiliklarni aniqlash, ularning jamg'armalarini tashkil etish, sinab ko'rish, pedagogik amaliyotga joriy qilishning, ilmiy xulosalarini ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish tizimini yaratish masalasining dolzarbligini oshirdi. Hozirgi kunda bu tizimni yaratish yo'lida bir qator izlanishlar, sa'y-harakatlar boshlab yuborilgan.

Jumladan, vazirlik, viloyat xalq ta'limi boshqarmalari tarkibida Davlat ta'lim standartlari boshqarmalari va bo'limlari (monitoringi) tashkil etilgan. Ta'limni boshqarish tizimida tashkil qilingan yangi bo'g'inlar quyidagi vazifalarni amalga oshirib bormoqda: ta'lim sohasidagi qonunlar, me'yoriy hujjatlarning bajarilish nazoratini yuritish;

Pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etishning tashkiliy asoslarini yaratish zarur. Buning uchun:

“Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”ni hayotga, tatbiq etish, Davlat ta'lim standartlari va dasturlari bajarilishining monitoringini olib borish;

ta'limni boshqarish mahalliy organlari va o'quv muassasalarining umumiy tashkiliy pedagogik ishlari qatori pedagogik innovatsiyalarning samaradorligini tahlil qilib borish;

pedagogik tajribalarning borishini analitik tahlil qilish, umumlashtirish, ommalashtirish bo'yicha tavsiyalar tayyorlash;

pedagogik texnologiyalarni kuzatuvchi, nazorat qiluvchi va joriy etuvchilarni o'quv ishini tashkil qilish shu masalaga oid seminarlar o'tkazish, treninglar tayyorlash choralarini ko'rish;

pedagogik texnologiyalarni rivojlantirish haqida tegishli ma'lumotlar jamg'armasini yaratish, tahlil qilish va tartibga solib turish.

Yuqorida ta'kidlanganidek, Davlat ta'lim standartlari- bu o'quvchilar bilim saviyasining minimal darajasini belgilaydi, bu darajadan yuqori ko'rsatkichlarga erishish uchun ma'lum izlanish hamda tashabbus lozim, pedagogik innovatsiyalarni yaratish, shuningdek, ularni boshqarish avvalam bor, ana shu dorlzarb vazifalarni hal qilishga xizmat qiladi. Shu boisdan ham pedagogik innovatsiyalarni izlab topish o'rganish, tahlillar ostida eng ko'p samara beradiganlarini tanlab olish va ularni amaliyotda qo'llash tartibini belgilab beradigan tizimni yaratish maqsadga muvofiqdir. Fikrimizcha, buning uchun, innovatsiyalar haqida aniq ma'lumotlar jamg'armasini yaratish zarur bo'lib, buni shartli ravishda innovatsiyalarni «to'plash» jarayoni deb qabul qilamiz. Innovatsion yangiliklarni to'plovchilar jadvalga ko'ra vazirlik tizimida yangi tashkil qilingan markazlar, jumladan, xalq ta'limi xodimlari malakasini oshirish instituti barcha talim muassasalari rahbarlari malakasini oshirish bo'yicha doimiy ishlovchi Respublika doimiy kursi qoshidagi monitoring markazi va respublika ta'lim markazi asosiy bo'g'in hisoblanadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tajribalar shuni ko'rsatadiki, hozirgi zamon fan va texnika taraqqiyoti o'qituvchining ijodkor bo'lishini, o'z fanini innovatsion yondashuv asosida o'qitishni, interaktiv usul va vositalardan unumli foydalanishi, fanning muhim muammolari yuzasidan erkin fikr yurita olishi, fan yutuqlarini talabalarga yetkaza olishi va nihoyat

talabalarni ham ijodiy fikrlashga, tadqiqot ishlariga o'rgata olishini talab qiladi. Shuning uchun o'qituvchi, avvalo, axborot texnologiyalari malakalarini egallashi, innovatsion pedagogik yondashuv asosida faoliyat olib borishi zarur. Oliy ta'lim imidjini rivojlantirishda eng asosiy omillardan biridir. Buni har bir pedagog qalban his qilishi lozim.

Innovatsion strategiyaning 4 turi qanday?

Innovatsiyalarning 4 turi qanday?

Incremental innovatsiyalar. Doimiy takomillashtirish deb ham ataladigan qo'shimcha innovatsiyalar o'z bozorida mahsulot yoki xizmatni yaxshilashdan iborat. ...

Qo'shni innovatsiya. Qo'shni innovatsiyalar muvaffaqiyatli kengayishning odatiy namunasidir. ...

Buzg'unchi innovatsiya. ...

Radikal innovatsiya.

Muvaffaqiyatli innovatsion strategiya uchun to'rtta asosiy element

Maqsad: Maqsadingiz nima ekanligini aniqlang. Sizning kompaniyangiz yoki brendingiz bilan nimaga erishmoqchisiz? ...

Bozor: Dunyoga nima kerakligini aniqlang. ...

Qobiliyatlar: nimaga yaxshi ekanligingizni aniqlang. ...

Qiymat: nima uchun to'lashingiz mumkinligini aniqlang.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 485 bet.

2.Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 29 b.

3.Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 47 b.

4.www.pedagog.uz - O'zbekiston Respublikasi ta'lim portali 5.www.ziyonet.uz - O'zbekiston Respublikasi ta'lim portali